COLECȚIA DE LEPIDOPTERE L. DIÓSZEGHY ȘI REALIZATORUL EI

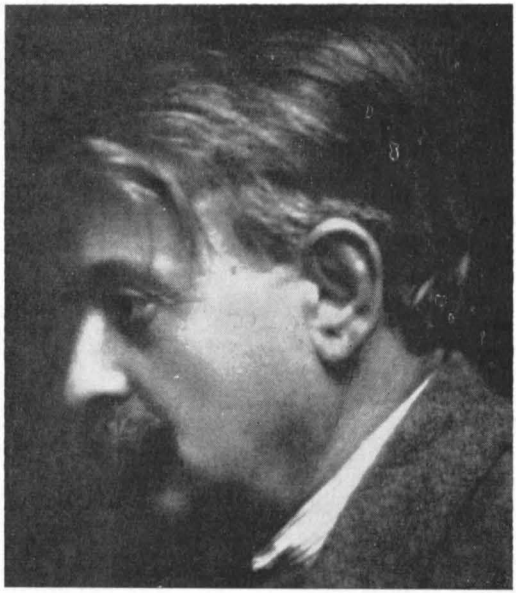

Portretul lepidopterologului László Diószeghy (1877—1942) (fotografie din 1931)

IOSIF CĂPUȘE, ALEXANDRU KOVACS

În Muzeul din Sfîntu Gheorghe, pe lîngă numeroasele și interesantele exponate pentru public, sînt depozitate valoroase colecții științifice (de paleontologie, de lepidoptere etc.). Printre colecțiile științifice de la acest muzeu se găsește și colecția de lepidoptere întocmită de László Diószeghy.

L. Diószeghy a început colectările de fluturi din primii ani ai secolului, dar o parte din acest material se găsește la Muzeul din Budapesta (cca 8 000 ex.), iar altă parte a fost distrusă de o catastrofă în 1916. Actuala colecție de la Muzeul din Sfîntu Gheorghe a fost alcătuită după acest an.

Colecția de Lepidoptere L. Diószeghy de la Muzeul Sfîntu Gheorghe însumează peste 26 000 exemplare. Autorii prezentei note au început, din 1963, determinarea materialului nestudiat, verificarea determinărilor efectuate de L. Diószeghy, rearanjarea speciilor în ordinea sistematică actuală și în cutii adecvate păstrării insectelor, modernizarea nomenclaturii și inven-

▶

https://biblioteca-digitala.ro

tarierea colecției. Pînă în prezent au fost prelucrate 20 279 exemplare, aparținînd la 1615 specii grupate după cum urmează:

Fam.	Papilionidae	8	specii	141	ex.
„	Pieridae	15	„	392	„
„	Libytheidae	1	„	2	„
„	Apaturidae	2	„	16	„
„	Nymphalidae	38	„	670	„
„	Satyridae	33	„	691	„
„	Riodinidae	1	„	10	„
„	Lycaenidae	41	„	639	„
„	Hesperiidae	21	specii	212	„
„	Sphingidae	16	„	109	„
„	Lasiocampidae	14	„	150	„
„	Attacidae	4	„	17	„
„	Endromiidae	1	„	1	„
„	Lemoniidae	3	„	5	„
„	Amatidae	2	„	23	„
„	Arctiidae	47	„	658	„
„	Notodontidae	32	„	344	„
„	Lymantriidae	14	„	134	„
„	Noctuidae	401	„	5940	„
„	Cymatophoridae	10	„	97	„
„	Drepaniidae	6	„	58	„
„	Thyrididae	1	„	5	„
„	Geometridae	381	„	6418	„
„	Pterophoridae	35	„	367	„
„	Galeriidae	6	„	37	„
„	Acentropidae	1	„	7	„
„	Crambidae	42	„	188	„
„	Phycitidae	58	„	479	„
„	Pyralidae	13	„	107	„
„	Pyraustidae	80	„	807	„
„	Zygaenidae	18	„	233	„
„	Cochlidiidae	2	„	26	„
„	Tortricidae	239	„	1554	„
„	Cochylidae	28	„	137	„
„	Carposinidae	1	„	5	„
	Total	1615	specii	20.279	ex.

Din punct de vedere științific, prin numărul mare de specii și exemplare ce o alcătuiesc, colecția este foarte valoroasă.

Datorită intensei acțiuni de colectare desfășurată, L. Diószeghy a reușit să captureze o serie de specii noi pentru știință *(Orthosia schmidti* Diósz., *Clepsis wassiana* Schmidt etc.), sau unele rarități *(Megazethes musculus* Men., *Amphipoea fucosa* Frr. etc.) foarte importante din punct de vedere biogeografic. Unele forme noi, descoperite de L. Diószeghy, i-au fost dedicate de specialiștii care le-au descris *(Glacies dioszeghyi* Schmidt, *Laspeyresia dioszeghyi* Căpușe etc.).

Pe lîngă bogăția de specii, colecția L. Diószeghy, prin numărul mare al localităților de colectare, prezintă un deosebit interes pentru cunoașterea lepidopterelor din țara noastră. Materialul din colecție provine din următoarele localități: Ineu-Arad (cca 60%), Munții Retezat (cca 25%), Munții Codrului, Munții Găina, Munții Zarandului, Munții Harghita (Harghita-Sudică, Băile Harghita, Mohoș, Lacul Sfînta Ana, Tușnad, Bicsad), Munții Vrancei (Covasna-Comandău, (Munții Goru), Baia de Criș, Godinești, Aldești, Rîu de Mori, Moneasa, Sard, Sovata, Sfîntu Gheorghe și Mestecănișul de la Reci.

L. Diószeghy a făcut și schimb de lepidoptere, în colecția sa găsindu-se multe piese de la B.Lipthay (Băile Herculane, Mehadia, Lovrin, Timișoara, Munții Retezat, Căpîlnaș), L. Dobay (Tîrnăveni, Bobohalma, Borsec), Șt. Péterfi (Cluj-Fînețe, Cluj. Valea Căprioarei, Sălicea-Turda). I. Teleki (Păclișa, Căpîlnaș), D. Czekelius (Vîlcele), D. Kiss (Ocna Dejului), D. H. Kolar (Austria inferioară, Herțegovina, Bulgaria, Alpi, Orsler, Salisburg), A. Bartha (Asia Mică, Kis-Balaton), A. Fridrich (Csepel-Ungaria), Haase (Riesengebirge) și Gr. Raum (Ostpreuse).

Colecția a fost donată de L. Diószeghy Muzeului din Sfîntu Gheorghe, orașul său natal. Deoarece, înainte de preluarea (1948) colecției de către muzeu, aceasta a fost păstrată în condiții necorespunzătoare, o parte din material s-a deteriorat. Cu ocazia rearanjării de către autori, majoritatea exemplarelor deteriorate au fost eliminate din colecție, doar în cazul rarităților sau al unicatelor s-au păstrat și acestea.

Cel ce a realizat această colecție de lepidoptere — László Diószeghy — s-a născut la Sfîntu Gheorghe, în anul 1877. Tatăl său, Károly Diószeghy, alămar, mai avea încă 4 copii.

L. Diószeghy a urmat școala elementară și liceul la Sfîntu Gheorghe. După terminarea liceului, a fost trimis pe bursa orașului său natal, pentru perfecționarea tehnicii și dezvoltarea talentului de pictor, la Academia de arte frumoase din München, pe care a terminat-o cu succes.

În urma căsătoriei, efectuată în 1904, L. Diószeghy a avut două fete.

Începînd din 1907, el se stabilește împreună cu familia la Ineu (Arad) fiind încîntat, atît ca pictor cît și ca lepidopterolog, de frumusețea naturii acestei regiuni. Aici își trăiește tot restul vieții, pînă la 18 februarie 1942 cînd se stinge din viață, după o suferință grea și îndelungată. De la Ineu, împreună cu prietenii săi, L. Diószeghy a efectuat expediții de colectare în diverse alte regiuni ale țării.

Talentul în pictură i-a servit lui L. Diószeghy la cîștigarea existenței sale și întreținerea familiei, fiind unica sursă de venit.

În ceea ce privește studiul lepidopterelor, L. Diószeghy a fost un autodidact, pasiunea fiind unicul imbold al realizărilor sale din acest domeniu. Pe lîngă colectarea fluturilor, el era preocupat de determinarea și studierea lor, întreținînd relații științifice cu: Muzeul Național din Budapesta, Muzeul din Berlin, British Museum din Londra, prof. Max. Bartel (Nürnberg), Anton Schmidt (Budapesta) etc.

Rezultatele activității sale lepidopterologice, L. Diószeghy le-a concretizat într-o serie de

https://biblioteca-digitala.ro

Aspecte din colecţia de lepidoptere L. Diószeghy de la Muzeul din Sfîntu Gheorghe (jud. Covasna).

lucrări, ale căror titluri le prezentăm în încheierea acestei note.

În afară de fluturii de la Ineu (Arad), fauna din Munţii Retezat a constituit o puternică atracţie asupra lui L. Diószeghy, care publică în 1929—1934 monografia lepidopterelor acestui masiv.

Datorită bolii, L. Diószeghy nu a mai avut posibilitatea să publice o lucrare de ansamblu asupra faunei de lepidoptere de la Ineu (Arad) şi împrejurimi. O parte din speciile colectate în această regiune au fost publicate, pe baza materialului existent în colecţia A. Ostrogovich, de către Dr. A. Popescu Gorj (« Catalogue de la collection de Lepidoptères « prof. A. Ostrogovich » du Musée d'Histoire Naturelle « Grigore Antipa » Bucarest — 1964). Cu toate acestea, colecţia de lepidoptere L. Diószeghy conţine încă foarte numeroase date inedite atît referitoare la fauna de la Ineu (Arad), cît şi a altor regiuni din ţară, ce urmează să fie publicate de autorii acestei note, o dată cu tipărirea catalogului colecţiei.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE DE LASZLO DIOSZEGHY

1. Adatok Magyarország lepkefaunájához — Rovartani Lapok 1912, 19.
2. Adatok a *Lycaena bavius* Ev. életmódjához. Rovartani Lapok, 1913, 20, p. 105—109.
3. Adatok Magyarország lepkefaunájához. 1. *Zethes musculus* Men. Rovartani Lapok, 1913, 20, p. 190—196.
4. Lepkészeti jegyzetek. Rovartani Lapok, 1915, 22.
5. Entomológiai kirándulás a Retyezáton. Rovartani Lapok, 1917, 24,
6. Beiträge zur Lepidopterenfauna von Retezat — Gebirges. Publicaţiile Muzeului jud. Hunedoara, 1930, 5, 2.
7. Die Lepidopterenfauna des Retezat — Gebirges. Verhandlungen und Mittell. Siebenb. Vereins zu Hermannstadt, 1929/1930, p. 188—289.
8. Die Lepidopterenfauna des Retezat — Gebirges. I. Nachtrag. Verhandlungen und Mittell. Siebenb. Vereins zu Hermannstadt, 1933—1934, p. 107—132.
9. Einige neue Varietäten und Abberationen von Schmetterlingen und eine neue Noctuidae aus der Umbegung von Ineu — jud. Arad, Rumänien. Verhandlungen und Mitteil. Siebenb. Vereins zu Hermannstadt, 1933—1934, p. 127—132

https://biblioteca-digitala.ro